

УДК 330.322

Л. І. Катан,
кандидат технічних наук, доцент, Дніпропетровський державний аграрний університет
Я. В. Колеснік,
аспірант, Дніпропетровський державний аграрний університет

ЕФЕКТИВНОСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРИ ЕКОВИРОБНИЦТВІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

У даній статті розглянуто питання актуальності ековиробництва на Україні та за кордоном; інтеграцію України у новий економічний простір європейських країн; ринок органічної продукції аграрної сфери; висвітлено питання наявності, відповідності та ефективності використання основних засобів у даному напрямі сільського господарства.

In this article discusses the relevance of organic production in Ukraine and abroad, Ukraine's integration into the new economy of European countries — market organic agriculture products. As well as the issues of availability, suitability and efficiency of fixed assets in this area of agriculture.

Ключові слова: ековиробництво, інтеграція, аграрна сфера, сертифікація, основні засоби, машино-тракторний парк.

Key words: organic production, integration, agricultural field, certification, fixed assets, machine-tractor park.

ВСТУП

На сьогоднішній день перед соціумом всього світу гостро постає важлива проблема — здоров'я людини, яке погіршується з багатьох причин: екологія, стресові ситуації, недостатня кількість грошей для нормального існування, здорове харчування та багато інших.

Отже, щоб хоч якоюсь зменшити шкоду, яку спричиняє людина своєму здоров'ю, необхідно намагатися споживати більш здорову та екологічно чисту продукцію.

За останні два десятиріччя світовий ринок екологічно чистих продуктів харчування стрімко розвивається та стає популярною альтернативою споживанню шкідливих та екологічно небезпечних продуктів. З кожним роком його темпи росту в розвинених країнах становлять приблизно 20—30%.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Дослідження цього питання проводять у своїх працях наступні українські вчені: В. Вла-

сов, І. Дідич, Л. Мельник, О. Прокопенко, В. Шлапак, О. Шубравська та інші. Серед зарубіжних науковців пошуком вирішення питань ековиробництва займаються Р. Алексахін, А. Голубєв, Г. Добиш, Л. Ернандес, В. Черников та інші.

Метою даного дослідження є розгляд питання ековиробництва як в Україні, так і за кордоном, а також дослідження впливу використання основних засобів на виробництво екологічно чистої продукції в аграрній сфері.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Перед Україною постала об'єктивна необхідність повернення втраченого за роки кризи іміджу однієї з провідних країн, яка виробляє сільськогосподарську продукцію на чорноземах з використанням органічної біологізації захисту культур від шкідників, хвороб і бур'янів та прискореного розвитку біологічних

засобів захисту рослин як визначальної складової світової стратегії стійкого сільського господарства.

Державний курс спрямований на інтеграцію в ЄС, вступ до СОТ та доцільність входження України в світовий та Європейський ринки органічної продукції рослинництва і тваринництва, виробленої за біологічними технологіями без використання засобів хімізації або з мінімальним використанням хімічних препаратів.

Світовий показник ековиробництва органічної продукції сільського господарства сягнув до 30 млрд дол. США, у т.ч. в країнах ЄС біля 15 млрд дол. США, і має тенденцію до збільшення протягом наступних 5—7 років до 70—80 млрд дол. США. У розвинутих країнах світу поряд з органічною продукцією вищої екологічної якості паралельно розвивається ринок продуктів харчування поліпшеної екологічної якості, виробленої з обмеженням використання пестицидів та мінеральних добрив (до 50—70 % від обсягів їх використання в інтенсивних технологіях рослинництва) [5].

Вітчизняні та зарубіжні фахівці, які працюють у даному напрямі, дійшли до одного висновку, що в Україні, крім одних із найкращих у світі чорноземів і сприятливого клімату, є всі інші передумови для розвитку у прискореному темпі ековиробництва. Передумови для цього наступні: історичний досвід масштабної практичної біологізації захисту рослин, науково-технічний потенціал з промислових біотехнологій виробництва і використання засобів біологізації рослинництва, який в основному відповідає світовому рівню. Проте ефективне використання цього потенціалу в обсягах, що мали б суттєве економічне значення України, потребує формування і здійснення на регіональному і державному рівні науково-технічної та інвестиційної політики з цього пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу в сільському господарстві [5].

За прогнозами експертів, які наведені у праці Шубравської, у 2010 р. обсяги світового ринку екологічно чистих продуктів харчування можуть сягнути 61—94 млрд доларів США, а у 2020 р. — становити 200—250 млрд доларів США [4, с. 56].

Керівна верхівка розвинених країн чітко розуміє актуальність питання ековиробництва, адже воно не тільки сприяє укріпленню внутрішнього ринку, а і стимулює підвищення експорту та допомагає вирішити багато

економічних та екологічних проблемних питань.

Але світовий досвід показує, що держава підтримує той чи інший проект тоді, коли він починає приносити кошти, стає частиною економіки.

Останнім часом спостерігається тенденція росту тиску з боку споживачів, які вимагають підвищення не тільки екологічної безпеки виробленої продукції, але і самого виробництва з точки зору впливу на навколишнє середовище, що, в свою чергу, впливає на якість життя.

На сьогоднішній день чітко відокремлюється новий напрям у ринковій економіці АПК, а саме: формування світового ринку виробництва екологічно чистої продукції [6].

Поряд з цим, існує і ряд проблем — міжнародні організації тільки починають розробляти єдину міжнародну класифікацію нового ринку.

Система сертифікаційних інститутів у Європейському союзі є державно-приватною, і суть її зводиться до наступних процесів: державні органи здійснюють акредитацію приватних сертифікаційних установ та нагляд за їх діяльністю, останні ж контролюють операторів, залучених до органічного виробництва, та здійснюють сертифікацію їхньої продукції відповідно до законодавства Європейського союзу [1].

На сьогоднішній день 32 країни світу мають повністю затверджені стандарти на екологічно чисту продукцію, 9 країн займаються впровадженням стандартизації, 15 країн — розробкою таких стандартів [6].

Важливим моментом у процесі розвитку і становлення органічного сільського господарства в Україні повинна стати участь фермерів у розробленні програм та підготовці змін до нормативно-правових актів, які регламентуватимуть виробництво екологічно чистої продукції. Така практика широко використовується в державах Європейського союзу, і це природно, оскільки фермерські господарства — безпосередні виробники — у співпраці з дорадчими органами можуть поєднати практику з науковими досягненнями і на цій основі внести конструктивні пропозиції щодо коригування заходів державної підтримки та регулювання цієї сфери.

Одночасно з формуванням законодавчого підґрунтя розвитку органічного агровиробництва виникає потреба у створенні інститутів, які здійснюватимуть регулювання і контроль у сфері органічного сільського господарства. Ключове місце повинне відводитись сертифіка-

ційним та консультаційно-дорадчим організаціям [3, с. 29].

Позитивними моментами у формуванні нового ринку виробництва та реалізації екологічно чистої продукції для України є:

- 1) розширення ринків збуту;
- 2) додаткові вливання зі сторони інвесторів;
- 3) підтримка національного товаровиробника — дотації з боку держави;
- 4) збереження навколишнього середовища;
- 5) раціональне використання органічних добрив в галузі рослинництва;
- 6) інноваційні підходи до виробництва та менеджменту.

У суспільному харчуванні використання екопродуктів поки що зустрічається рідко, але все більше європейців починають замислюватися над питанням здоров'я, охорони навколишнього середовища та гуманому поводженні з тваринами. А все це означає, що екологічно чисті продукти будуть все більш популярними.

У розвинених європейських країнах та Сполучених штатах Америки, за оцінками експертів, частка виробництва "екологічно чистої продукції" з року в рік зростає швидкими темпами і на сьогоднішній день становить приблизно 10—15% від загального виробництва продукції. Найбільшу частку ринку займає роздрібний сектор.

Лідуючі позиції при виробництві екологічно чистої продукції та її подальшому експорті на світовій арені займають США, Японія, країни Західної Європи, серед останніх вагоме місце посідає Німеччина. А Швейцарія посідає перше місце в Європі за споживанням екологічно чистої продукції на душу населення [7].

Однією з головних проблем, які простежуються для ековиробників на теренах України, є проблема ставлення виробників до екології як до затратного механізму.

На сьогоднішній день національні товаровиробники не розуміють конкурентних переваг, які можуть бути отримані в результаті приєднання до цього нового і перспективного напрямку розвитку економіки.

Але перехід на новий етап можливий лише з залученням високоефективних та передових виробничих потужностей.

Матеріально-технічна база, як при класичному сільськогосподарському виробництві, так і при виробництві екологічно чистих продуктів, є основним фундаментом, який забезпечує функціонування агропромислового

комплексу і визначає рівень розвитку усіх його складових частин і галузей, сприяє розвитку й вдосконаленню сільськогосподарського виробництва у рослинництві, тваринництві і інших галузях АПК. Слабка матеріально-технічна база та нерозвиненість агросервісного обслуговування аграрних товаровиробників не дозволяє раціонально використовувати земельні ресурси сільськогосподарських підприємств, що значно погіршує стан ековиробництва в країні. Саме тому всі розвинені країни світу вкладають значні кошти у розвиток матеріально-технічної бази сільського господарства, оскільки в кінцевому результаті вона визначає результативність сільськогосподарського виробництва: сприяє зниженню собівартості продукції, підвищенню врожайності сільськогосподарських культур та продуктивності галузей.

Підвищення оснащеності сільського господарства основними засобами до економічно обгрунтованого рівня, удосконалення їх видового складу і структури дозволять оновляти і модернізувати матеріально-технічну базу сільськогосподарських підприємств із використанням досягнень науково-технічного прогресу, прискорити вирішення важливих завдань щодо подальшої інтенсифікації виробництва, впровадження у галузях рослинництва і тваринництва прогресивних технологій, сприятимуть підвищенню ефективності їх використання, росту продуктивності праці тощо [2].

Прискорення темпів науково-технічного прогресу зумовлює необхідність розширення й удосконалення матеріально-технічної бази, підвищення рівня механізації та електрифікації, введення в дію нових і реконструкцію діючих виробничих потужностей під механізовані потокові технології, встановлення оптимальних розмірів технічної оснащеності сільськогосподарських підприємств.

Аналіз стану матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств у частині основних засобів свідчить про високий рівень руйнації виробничих приміщень і споруд, машин та обладнання, транспортних засобів, скорочення кількості поголів'я основного стада і багаторічних насаджень.

Актуальною проблемою сільського господарства є забезпечення механізованого виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції. Для цього необхідно довести кількісний та якісний склад машинно-тракторного парку до науково обгрунтованої технологічної потреби, за якої всі операції вико-

нуватимуть у найкращі агротехнічні строки з високою якістю й мінімальними витратами коштів і матеріально-технічних ресурсів. Проте наявний машинно-тракторний парк не відповідає сучасним вимогам аграрного виробництва.

Основними машинами сільське господарство забезпечене лише на 45—60%. Крім того, відсутність коштів на закупівлю запасних частин не дає можливості виконувати потрібний обсяг ремонту наявної техніки, тому готовність останньої до відповідних сезонів польових робіт з року в рік стрімко знижується. Через технічні несправності не використовується четверта частина тракторів і комбайнів. Понад 80% техніки, що залишилася в господарствах по всій території України, відпрацювала понад нормативний строк експлуатації [2].

У сучасних умовах реформування сільськогосподарського виробництва принципи формування машино-тракторного парку, які застосовувалися раніше, є неприйнятними для сьогодення. На зміну централізованому забезпеченню сільського господарства базовою стандартною типовою технікою, яка використовується у всіх природно-кліматичних зонах України та виробляється на основі масового виробництва спеціалізованими підприємствами, повинна прийти нова конкурентоспроможна продукція, яка враховувала б всі ґрунтово-кліматичні особливості регіонів, соціально-господарську направленість та фінансові можливості сільських товаровиробників.

Введення в господарський обіг додаткових матеріально-технічних ресурсів дає змогу підвищувати економічну ефективність сільськогосподарського виробництва. Виробничий потенціал повинен зростати відповідно до специфіки розвитку кожного сільськогосподарського підприємства, насамперед його спеціалізації, досягнутого рівня фондооснащеності одиниці земельної площі та фондоозброєності праці [2].

Створення і залучення нової конкурентоспроможної техніки повинно включати не тільки технічні й сільськогосподарські аспекти, але і нові фактори реформування взаємовідносин між товаровиробниками на всіх рівнях виробництва та відповідати потребам сучасності.

ВИСНОВКИ

Отже, виходячи з вищенаведеного, можна зробити наступний висновок, що тема

ековиробництва є доволі актуальною, користується значним попитом та їй приділяється достатньо уваги як з боку вітчизняних вчених, так і зарубіжних, а також багато інформації можна знайти у світовій комп'ютерній мережі Інтернет. Як і будь-яке інше виробництво, виробництво екологічно чистої продукції не можливо здійснити без застосування основних засобів, але воно повинно бути ефективним та враховувати природньо-кліматичні особливості регіону. Тому, на нашу думку, необхідно виробникам техніки підходити до виробництва, не дотримуючись стандартних норм, а враховувати всі нюанси кліматичних зон та якості ґрунтів України. Оскільки ековиробництво доволі специфічне, то і підхід повинен бути теж нестандартним.

Література:

1. Вовк В. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє [Електрон. ресурс]. — Доступний з: <http://www.lol.org.ua/ukr/vegetables/showart.php?id=15634>.
 2. Гаврилюк Ю.П., Янчук В.І. Основні закономірності і принципи оптимізації складу основних фондів. [Електрон. ресурс]. — Доступний з: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65722.doc.htm
 3. Дуб А. Р. Інституційні передумови розвитку органічного агровиробництва в Україні: досвід зарубіжних країн // Науковий вісник НЛТУ України. — 2009. — Вип. № 19.2. — С. 26—31.
 4. Шубравська О. Ринок органічної продукції та перспективи його розвитку в Україні // Економіка України. — 2008. — № 1. — С. 53—61.
 5. Концепція Державної Програми створення сприятливих умов для стабілізації та розвитку екологічно-безпечного біологічного методу захисту с/г культур від шкідливих об'єктів на 2008 — 2012 роки [Електрон. ресурс]. — Доступний з: http://golovdergzahist.com.ua/golovna_statti1.html
 6. Органічні продукти на світовому ринку. [Електрон. ресурс]. — Доступний з: <http://www.harchovyk.com/info.php?x=story&i=-96&p=20&c=126&lang=u>
 7. Популярність органічних продуктів на світовому споживчому ринку [Електрон. ресурс]. — Доступний з: http://www.dialogs.org.ua/print.php?part=issue&m_id=13708
- Стаття надійшла до редакції 10.09.2010 р.*